

Η Ελληνική Αστυνομία σκέφτεται το μέλλον της στη νέα χιλιετία

Η ίδρυση του Αρχηγείου το 2000 και το αίτημα να αποκτήσει «αυτόνομη φωνή»

Όταν σκέφτεται κανείς την Ελληνική Αστυνομία, το πρώτο που του έρχεται στο μυαλό είναι οι μπάτσοι που δέρνουν, που ειδικεύονται σε κάθε είδους βασανιστήρια, που σκοτώνουν. Μετά, βέβαια, του έρχονται τραγελαφικές φιγούρες γεμάτων ψίχουλα μπάτσων που καταβροχθίζουν ζαμπονοτυρόπιτες έξω από τα «everest» και αναρωτιούνται μεταξύ τους (χωρίς, φυσικά, να μπορεί ούτε ένας να απαντήσει) αν τα Μέγαρα είναι κοντά στη Θήβα. Είναι, όμως, ακριβώς αυτό η Ελληνική Αστυνομία· απλώς και μόνο ένα συνονθύλευμα κρατικής βίας και βλακειάς; Κάτι μας λέει πως όχι. Για να δούμε βέβαια ότι πρόκειται για κάτι πολύ ευρύτερο, θα πρέπει να κάνουμε κουράγιο, να βάλουμε τα δυνατά μας και να διώξουμε για λίγο από το κεφάλι μας τις γνώριμες εικόνες από τα ένστολα δίποδα που συναντάμε στους δρόμους ή στις φωτογραφίες των εφημερίδων. Με άλλα λόγια, θα πρέπει να δούμε την Ελληνική Αστυνομία ως κρατικό μηχανισμό, κι όχι ως ξεχωριστά άτομα, που και ιστορία έχει, και πολιτικό ρόλο διεκδικεί και φιλοδοξίες καλλιεργεί. Να την δούμε, δηλαδή, ως μια δυναμική και καθόλου στατική οντότητα. Στο κείμενο που ακολουθεί θα αναφερθούμε στο πάγιο αίτημα της ΕΛ.ΑΣ για περισσότερη αυτονομία και θα χρησιμοποιήσουμε ένα παράδειγμα από την πρόσφατη ιστορία της, συγκεκριμένα τη δημιουργία του Αρχηγείου της Αστυνομίας το 2000, για να ρίξουμε μια ματιά στη διαδικασία γένεσης των ορδών του Δένδια με τη σημερινή μορφή τους.

1) Πάγιος στόχος: περισσότερη ελευθερία κινήσεων

Οι «αγκωνιές και τα σπρωξίδια» δεν είναι κάτι το πρωτόγνωρο ούτε για τους αρχιμπάτσους με βλέψεις ούτε για τους κάθε φορά υπουργούς. Έτσι πορεύονται, με τέτοιες «λεπτές ισορροπίες» αναμετρώντας διαρκώς και, όποτε κρίνουν ότι τους παίρνει, βάζουν οι μεν τρικλοποδιές στους δε: με την πολιτική ηγεσία να επαγρυπνεί για να μη δημιουργηθεί εντός του μηχανισμού καμία πολύ ισχυρή φράξη που μια μέρα θα καταστεί ένας ανεξέλεγκτος φρανκενστάιν και τη φυσική ηγεσία της ΕΛ.ΑΣ να κονταροχτυπιέται όλο και πιο αποφασιστικά για την απόκτηση ενεργού πολιτικού ρόλου. Προφανώς, εδώ δεν υπονοούμε ότι η ΕΛ.ΑΣ βρίσκεται στα μαχαίρια με το ελληνικό κράτος. Αυτό που προσπαθούμε να πούμε είναι ότι η ΕΛ.ΑΣ, που φυσικά είναι μηχανισμός του ελληνικού κράτους, δεν είναι κάτι ενιαίο και αδιαίρετο που εκτελεί τη μια εντολή μετά την άλλη¹. Γιατί μπορεί οι μπάτσοι να είναι τα σκυλιά των αφεντικών, υπάρχει όμως περίπτωση κάποιοι ανάμεσα στους επικεφαλής τους να την δουν ότι μπορούν και οι ίδιοι να γίνουν αφεντικά. Καθώς, λοιπόν, ψάχναμε από πού να πιάσουμε το κουβάρι και σε ποια από τις τόσες πτυχές του θέματος να σταθούμε, εκείνο που καταρχήν μας έκανε εντύπωση ήταν το εξής: ήδη από τις πρώτες δεκαετίες της μεταπολίτευσης, η ΕΛ.ΑΣ διεκδικούσε να έχει μια όλο και μεγαλύτερη αυτονομία από την πολιτική εξουσία. Διεκδικούσε περισσότερες αρμοδιότητες και δυσανασχετούσε με την (αναγκαστική) εξάρτησή της από το τότε Υπουργείο Δημόσιας Τάξης. Κι αν η ανάγκη για περισσότερη αυτονομία ήταν τόσο πιεστική στις αρχές της δεκαετίας του '90, τότε που ο κύκλος εργασιών της ΕΛ.ΑΣ μόλις που άρχιζε να διευρύνεται, μιας και ακόμα δεν είχε να επιδείξει την «αποτελεσματικότητα και τις ικανότητες» που έχει να επιδείξει σήμερα στη στρατιωτική διαχείριση χιλιάδων μεταναστών εργατών ή τη διασφάλιση και οργάνωση των business της μαφίας, μπορεί κανείς να φανταστεί τι θα γίνεται είκοσι και βάλε χρόνια μετά με τόσες εμπειρίες και τόσες περγαμνές που έχει πια στην πλάτη της.

Ας γίνουμε, όμως, πιο συγκεκριμένοι κι ας δούμε τι λένε οι ίδιοι οι μπατσο-κύκλοι ανά τα χρόνια. Το 1992, ένας ανώτατος αξιωματικός ονόματι Χαράλαμπος Ζιανίκας έγραψε το βιβλίο «*Η αθέατη πλευρά της αστυνομίας*». Να υπενθυμίσουμε εδώ ότι η ΕΛ.ΑΣ προέκυψε από την ενοποίηση των Σωμάτων Χωροφυλακής και Αστυνομίας Πόλεων σύμφωνα με τον νόμο 1481 του 1984. Είναι, σαν να λέμε, κι αυτή ένα τριαντάχρονο «παιδί της Αλλαγής»... Ο κύριος Ζιανίκας, λοιπόν, αποστρατεύθηκε τον Μάρτη του 1989 και τρία χρόνια μετά είπε να μιλήσει για:

«...το υφιστάμενο σύστημα αστυνομικής εξουσίας, που μοιάζει με παρωδία. (...) Και που λειτουργεί σαν ΕΛ.ΑΣ ή Υπουργείο Δημόσιας Τάξης. Μια δομή, η οποία δεν υπάρχει αλλού, στον ελεύθερο κόσμο. Δομή, που είναι σαν να ταυτίζεται με δεσμά, τα οποία αποστερούν στην Αστυνομία τη δυνατότητα να έχει δική της φωνή και υπεύθυνη δράση. Συνεπώς της αποστερούν και τη δυνατότητα αναβάθμισης. Δέσμια της πολιτικής ηγεσίας, δεν μπορεί να έχει δικές της επιλογές (...)»².

Μάλιστα. Η ΕΛ.ΑΣ, λοιπόν, δεν ήταν ούτε δέκα χρόνων κι η γκρίνια και η ανικανοποίητη διάθεση είχαν ήδη φωλιάσει στα σπλάχνα της. Το αίτημα για «δική της φωνή» και «δικές της επιλογές» ήταν ξεκάθαρο και τριβέλιζε τα μυαλά των ανώτατων αξιωματικών. Γιατί οι τελευταίοι ήθελαν (όπως θέλουν και οι επίγονοί τους) να έχουν λόγο στο πώς γίνονται τα πράγματα. Ήθελαν να διαμορφώνουν τις πολιτικές και όχι να τις εκτελούν. Ήθελαν να μην είναι απλώς κολλητοί του υπουργού, αλλά να γίνονται οι ίδιοι υπουργοί:

«Απάδει στη σοβαρότητα να εκφράζεται άποψη σε επίπεδο κυβερνητικών στελεχών, για θέματα σχετικά με την αστυνομική τακτική, από όσους δεν κατέχουν το χώρο.

Θα έπρεπε η μεγάλη τιμή, μαζί και ευθύνη, της διαχείρισης της δημόσιας τάξης ή να έχει ανατεθεί στη φυσική ηγεσία ή η πολιτική ηγεσία να συγκροτείται από ειδήμονες. Και δεν μπορούν να θεωρούνται ειδήμονες ούτε στρατιωτικοί ούτε πολιτικοί, εάν δεν συμβαίνει να είναι όσο τουλάχιστον εγκρατείς των αστυνομικών μας πραγμάτων είναι τα μέλη της φυσικής ηγεσίας που καπελώνονται»³.

Και στραβωμένος ο κύριος πρώην αρχιμπάτσος συνεχίζει να κατακεραυνώνει το υπουργείο Δημόσιας Τάξης που κάνει «τον καμπόσο» στα δικά του τα λημέρια:

«Μπορεί να θεωρηθεί ουτοπιστικό ή έστω πολύ τολμηρό ή ανεδαφικό να γίνεται λόγος για αυτόνομη έκφραση σ' ένα χώρο από παράδοση συντηρητικό και από τη φύση της αποστολής του ευαίσθητο (σε αιχμές και ωμές κριτικές), όπως είναι αυτός που καλύπτει το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης.

Αυτό που είναι πραγματικά ουτοπιστικό είναι ν' αναμένει κανείς, με τις δομές που υπάρχουν, ότι μπορεί να προέλθει από ψηλά, από το Υπουργείο που είδαμε, οτιδήποτε θετικό υπέρ του θεσμού της αστυνομίας»⁴.

Πώς δικαιολογείται, όμως, τόση και τέτοια «ισοπέδωση»; Τι είχε πάθει ο πρώην αξιωματικός και δεν έβρισκε τίποτα καλό στο ίδιο του το υπουργείο; Να είχε προσωπικές έριδες με κάποιον από τους πολιτικούς του προϊστάμενους; Να μην μπορούσε να χωνέψει γενικά τους πασόκους; Να μη μάζεψε όσα λεφτά κι όση δόξα ήθελε; Πραγματικά αγνούμε αν κάτι απ' όλα αυτά ίσχυε και σε καμία περίπτωση δεν είμαστε διατεθειμένοι ν' αρχίσουμε τις εικασίες. Αυτό το οποίο, πάντως, μπορούμε να συμπεράνουμε με σχετική σιγουριά από τα όσα γράφει είναι ότι το πράγ-

Ένστολοι νταήδες εν δράσει

Απαγόρευση κυκλοφορίας. Ο δρόμος τελειώνει εκεί που αρχίζουν οι κλούβες.

μα ήταν κάπως πιο περίπλοκο. Για να το πούμε αλλιώς, μας φαίνεται ότι ένας αρχι-μπάτσος σαν κι αυτόν με μεγάλη δυσκολία θα αποφάσιζε να αμφισβητήσει με τόσο απόλυτο τρόπο το υπουργείο απλά και μόνο επειδή δεν γούσταρε τον τάδε ή τον δείνα υπουργό. Θα μπορούσε όμως να το αμφισβητήσει επειδή έβλεπε ότι η ΕΛ.ΑΣ είχε μπροστά της λαμπρό πεδίο δράσης και παρόλ' αυτά δεν την άφηναν απερίσπαστη να καλπάζει.

Όταν, λοιπόν, σε άλλο σημείο του πονήματός του αναφέρει ότι:

«Η χώρα μας συνιστά για τους Ευρωπαίους τον κυριότερο δίαυλο διακίνησης προς αυτούς των ναρκωτικών από τις χώρες παραγωγής και προέλευσης. Και έχουμε ειδικότερους λόγους στήριξης των Ενόπλων Δυνάμεων από Αστυνομικό Σώμα με στρατιωτικό χαρακτήρα»⁵,

δείχνει να αντιλαμβάνεται ότι ο έλεγχος του «κυριότερου διαύλου» ναρκωτικών προς τις ευρωπαϊκές χώρες είναι πολύ σοβαρή δουλειά για να αφήνεται στα χέρια του εκάστοτε υπουργού και των ανθρώπων του. Πιθανώς, στις αρχές της δεκαετίας του '90 ο Ζιανίκας ήταν σε θέση να καταλάβει ότι τα κοσμοϊστορικά γεγονότα που ξεκίνησαν λίγο έξω από τη γαλανόλευκη πόρτα του άλλαζαν τα δεδομένα και απαιτούσαν τη σύσταση μιας αστυνομίας με στρατιωτικό χαρακτήρα που θα αναλάμβανε τη διακίνηση (πραγμάτων ή ανθρώπων είναι αρκετά αδιάφορο για τέτοιου είδους σχεδιασμούς). Χωρίς να το λέει καθαρά και ξάστερα, ο αρχι-μπάτσος φαίνεται να αναγνωρίζει ότι μιλάει για την αστυνομία μιας χώρας-σύνορο. Και σε μια χώρα-σύνορο αυτός που ελέγχει τα περάσματα δεν μπορεί απλώς να εκτελεί εντολές. Είναι αναπόφευκτο να διεκδικήσει να έχει και λόγο στο πώς γίνεται τι και από ποιον. Κι αν όλα αυτά τα περί στρατιωτικού χαρακτήρα της αστυνομίας (για να καταπολεμήσει τα ναρκωτικά, βεβαίως...) φαίνονταν κάπως ξένα εν έτει 1992, είναι να αναρωτιέται κανείς πόσο ξένα μοιάζουν σήμερα μετά από είκοσι και βάλε χρόνια στρατιωτικής διαχείρισης των μεταναστών εργατών. Λίγη υπομονή να είχε ο κύριος Ζιανίκας και τα όνειρά του σύντομα θα αποκτούσαν μια κάποια σχέση με την πραγματικότητα...

Και κάπου εδώ κάνει την εμφάνισή της μια εύλογη απορία: «Καλά όλα αυτά, αλλά το υπουργείο τι ρόλο βάραιγε; Δεχόταν κριτική εκ των έσω και δεν έβγαζε άχνα;». Εκατό τοις εκατό σίγουροι δεν είμαστε, αλλά αν κρίνουμε από τα όσα δήλωνε το 1994 ο τότε υπουργός Δημόσιας Τάξης, Στέλιος Παπαθεμελής, το υπουργείο δεν καθόταν με σταυρωμένα τα χεράκια του:

« (...) η παρέμβαση της πολιτικής ηγεσίας σε ορισμένες λειτουργίες του Σώματος είναι, ίσως προς το παρόν, λίγο απαραίτητη για να μπορέσει η Αστυνομία να αποβάλει κάποια αρνητικά πράγματα του παρελθόντος. Να έχει δηλαδή η πολιτική ηγεσία δυνατότητα άσκησης εξουσίας στο Σώμα για ένα ορατό χρονικό διάστημα, έως όταν καταφέρουν όλα τα στελέχη του χώρου να σκέφτονται ως πολίτες (...)»⁶.

Οραίος ο Παπαθεμελής. Σου λέει, εσείς μας θεωρείτε άσχετους που δεν έχουμε καμιά δουλειά στα «αστυνομικά πράγματα» και διεκδικείτε πολιτικό ρόλο; Εμείς σας λέμε κουντικούς και ανθρώπους των σπηλαίων που καλά θα κάνετε να χαλαρώσετε λίγο και ν' αφήσετε παράμερα τις μεγάλες προσδοκίες περί αυτονόμησης. Αλλά στο σημείο αυτό ας κάνουμε μια διευκρίνιση: όλα όσα αναφέρουμε εδώ δεν είναι η προσωπική γνώμη του τάδε υπουργού ή του δείνα αρχι-μπάτσου. Πολύ περισσότερο, είναι η έκφραση των αντικρουόμενων τάσεων στο εσωτερικό του ελληνικού κράτους. Γι' αυτό κι έχουν διάρκεια στο χρόνο, γι' αυτό άλλωστε και μας ενδιαφέρουν. Και κάπως έτσι, η δεκαετία του '90 έφτασε στο τέλος της με την ίδια δυσαρέσκεια και τις ίδιες αξιώσεις από πλευράς αρχι-μπάτσων που συνέχιζαν να επιμένουν για την ίδρυση Αρχηγείου:

«Η αρνητικότερη ίσως διαρθρωτική κίνηση στη δημιουργία του νέου Σώματος ήταν η ταυτόχρονη κατάργηση των δύο Αρχηγείων (Χωροφυλακής και Αστυνομίας Πόλεων) και η υπα-

Μεταξύ των πολιτών επικρατεί πνεύμα δυσπιστίας προς τας δημόσιες υπηρεσίες

Το πόσο νερό έπρεπε να κυλήσει στο αυλάκι, το πόσες προσπάθειες έπρεπε να καταβληθούν και το πόσος χρόνος έπρεπε να περάσει προτού η ελληνική κοινωνία, στη συντριπτική της πλειοψηφία, αγαπήσει για τα καλά το ελληνικό κράτος, μπορεί κανείς να το συμπεράνει από το τι ήταν αναγκασμένος να κάνει ο πρωθυπουργός αυτής της χώρας στο πολύ μακρινό πια 1975. Τότε, στα γεννοφάσκια της μεταπολίτευσης ο «εθνοσωτήρας» Κωνσταντίνος Καραμανλής έπρεπε να παλέψει προκειμένου το ελληνικό κράτος να κερδίσει την εμπιστοσύνη ακόμα και των υπαλλήλων του. Αν κρίνουμε κιόλας από το πατρικό και κάπως δακρύβρεχτο ύφος της εγκυκλίου ΔΓ/10/60/337 που στάλθηκε στις 28/1/1975 από τον Καραμανλή «προς άπαντας τους δημοσίου υπαλλήλους και υπαλλήλους οργανισμών δημοσίου χαρακτήρος», τα πράγματα ήταν μάλλον σκούρα. Η καχυποψία εκ μέρους των υπαλλήλων έδινε κι έπαιρνε, αφού μάλλον κράταγαν μικρό καλάθι. Σε τέτοιες εποχές, άλλωστε, ποιος ήξερε τι του ξημέρωνε; Στο απόσπασμα από τη συγκεκριμένη εγκύκλιο που ακολουθεί, ο Καραμανλής ανησυχεί για την «ψυχική διάσταση μεταξύ κράτους και πολίτη» και δεν είναι ούτε στο ελάχιστο διατεθειμένος να αφήσει τα πράγματα στην τύχη τους:

«(...) η κυβέρνηση, με την αναληφθείσα προσπάθειαν της αναδιοργάνωσης των δημοσίων υπηρεσιών, αποβλέπει αφενός μεν εις την καλύτεραν οργάνωσιν της διοικήσεως, αφετέρου δε εις την δημιουργίαν εμπύχου υλικού, το οποίον θα εμπνέεται από υψηλόν αίσθημα ευθύνης και θα είναι αφοσιωμένον εις το καθήκον... Ανεξαρτήτως της υπάρξεως ή μη δικαιολογίας γεγονός είναι ότι μεταξύ των πολιτών επικρατεί πνεύμα δυσπιστίας προς τας δημόσιες υπηρεσίας... Ως εκ τούτου αντί της φιλικής ατμόσφαιρας και της αμοιβαίας εμπιστοσύνης η οποία πρέπει να να χαρακτηρίζει τας σχέσεις Κράτους και πολίτου, έχει δημιουργηθή μεταξύ αυτών ψυχική διάστασις μη εποικοδομούσα, ως είναι ευνόητον, εις την ομαλίν λειτουργίαν του κρατικού μηχανισμού, αλλά και αυτού του δημοκρατικού μας πολιτεύματος... Παρακαλούμεν όπως καταβληθεί μια γενικωτέρα προσπάθεια εκ μέρους όλων των κρατικών οργάνων, από του ανωτάτου μέχρι του κατωτάτου ιεραρχικού κλιμακίου, προς γεφύρωσιν του υφισταμένου χάσματος και δημιουργίαν κλίματος εμπιστοσύνης μεταξύ κοινού και δημοσίων υπηρεσιών...».

Μ' αυτό το ύφος, άραγε, ο Παπαθεμελής, προσπαθούσε να πείσει τους μπάτσους ότι πρέπει να σκέφτονται σαν πολίτες;

Ο Καραμανλής υπογράφει το Σύνταγμα του 1975. Σοβαρός και ανέκφρατος. Είχε πολλές σκοτούρες στο κεφάλι του, όπως για παράδειγμα το να πείσει τους δημόσιους υπαλλήλους (καταρχήν) να αγαπήσουν το χέρι που τους έδινε να φάνε.

γωγή όλων των αστυνομικών υπηρεσιών και των υπηρεσιών διοικητικής υποστήριξης συμπεριλαμβανομένου και του Γραφείου του Αρχηγού της Ελληνικής Αστυνομίας στο Υπουργείο Δημόσιας Τάξης»⁷.

Και 15 χρόνια μετά την ίδρυσή της, στην αυγή της νέας χιλιετίας, η ΕΛ.ΑΣ ήταν πια σε θέση να επιβάλει (έστω και κουτσουρεμένα) τον προσανατολισμό της και να δηλώσει την πλήρη της διαθεσιμότητα για τις προκλήσεις που θα έφερνε μαζί του ο καινούριος αιώνας. Ο γνωστός και μη εξαιρετέος Μιχάλης Χρυσοχοϊδης, ο τότε υπουργός Δημόσιας Τάξης, έκανε το πολυπόθητο βήμα - παραχώρηση και δημιούργησε το Αρχηγείο της Αστυνομίας, κρατώντας, εννοείται, πάντα τις απαραίτητες πεινές:

“Ουσιαστικά όλη η αστυνομική δραστηριότητα. Δηλαδή, η αστυνόμευση μαζί με κάποιες άλλες δραστηριότητες που άπτονται της λειτουργίας της ΕΛ.ΑΣ. Θα ανήκουν αποκλειστικά στο Αρχηγείο. Εκείνο όμως που είναι βέβαιο είναι ότι η δομή της Αστυνομίας, από την κορυφή της πυραμίδας ως τη βάση, θα πρέπει να είναι διαρθρωμένη με τέτοιο τρόπο ούτως ώστε να λειτουργεί η διαδικασία της διοίκησης των αποφάσεων της πολιτικής και φυσικής ηγεσίας προς τα κάτω. Και από την άλλη να διασφαλίζεται ο έλεγχος και ο απολογισμός από τα κάτω προς τα επάνω. Αυτό είναι κρίσιμο και καθοριστικό. Δεν μπορεί να μην υπάρχουν απολογιστικές και ελεγκτικές διαδικασίες για τους πάντες μέσα στο Σώμα”⁸.

2) Κατήφεια πάνω από την κούνια του νεογέννητου Αρχηγείου

Με την ίδρυση του Αρχηγείου θα μπορούσε να πει κανείς ότι δρομολογήθηκε ο μετασχηματισμός της ΕΛ.ΑΣ στην αστυνομία-μαφία που βλέπουμε σήμερα γύρω μας. Το υπουργείο αναλάμβανε να την απαλλάξει και θεσμικά απ' όλα τα βαρίδια του παρελθόντος, καθώς και να κάνει το προσωπικό της να συνειδητοποιήσει ότι «ανήκει σε ένα συγκροτημένο και καλά οργανωμένο σύνολο με ψυχική ενότητα και πειθαρχία»⁹. Η ΕΛ.ΑΣ απ' τη μεριά της αναλάμβανε να γίνει το είδος εκείνου του μαφιόζικου μηχανισμού που είχε ανάγκη το ελληνικό κράτος για να κάνει τα κουμάντα του. Ας μην ξεχνάμε ότι το σωτήριο έτος 2000, το ελληνικό όνειρο κάλπασε: λίγο πριν την ένταξη στο ευρώ, λίγο πριν τη διεξαγωγή των Ολυμπιακών Αγώνων, αλλά και λίγο πριν την έναρξη της αντιτρομοκρατικής εκστρατείας στο Αφγανιστάν και το Ιράκ και τη μαζική έλευση μεταναστών εργατών στο ευρωπαϊκό έδαφος. Δουλειές με φούντες για τη χώρα-σύνορο της Ανατολικής Μεσογείου...

Παρόλ' αυτά, το είδος του Αρχηγείου που τελικά παραχωρήθηκε δεν γέμισε το μάτι στους πάντες. Όπως για παράδειγμα στον επίσης γνωστό και μη εξαιρετέο κύριο Χρήστο Μαρκογιαννάκη που τον Γενάρη του 2000 ήταν εισηγητής της αντιπολιτευόμενης ΝΔ στη συζήτηση που πραγματοποιήθηκε στη Βουλή για την ψήφιση του σχετικού νομοσχεδίου:

«(...) όλοι μας απαιτούσαμε, επιδιώκαμε, πιέζαμε, να γίνει κάτι, προκειμένου τα Σώματα Ασφαλείας να έχουν την ευχέρεια να επιτελέσουν την αποστολή τους. Το κόμμα μας πίεζε προς την κατεύθυνση της ίδρυσης του Αρχηγείου της Ελληνικής Αστυνομίας, διότι εφ' όσον ιδρυθεί ένα Αρχηγείο, το οποίο θα είναι ανεξάρτητο, με αρμοδιότητες και δυνατότητες και όχι ένα κατ' επίφαση Αρχηγείο, τότε θα μπορούμε να πούμε ότι θα έφτανε η Αστυνομία στο μέγιστο της απόδοσης της. Έτσι, λοιπόν, μετά από τόση κυοφορία, ενώ προσδοκούσαμε ότι θα ερχόταν ένα νομοσχέδιο που θα έλυσε κάποια προβλήματα, δυστυχώς βλέπουμε ότι στην ουσία δεν γίνεται απολύτως τίποτα. Βέβαια,

υπάρχουν κάποιες σποραδικές θετικές διατάξεις, τις οποίες θα επισημάνουμε και κατά τη συζήτηση του νομοσχεδίου στην Ολομέλεια της Βουλής και πιθανόν να δώσουμε θετική ψήφο.

Με το συζητούμενο νομοσχέδιο ιδρύεται Αρχηγείο στην Ελληνική Αστυνομία, όμως, αυτό το Αρχηγείο θα είναι ανεξάρτητο, θα μπορεί να κάνει τη δουλειά του χωρίς να υπάρχει η δυνατότητα παρέμβασης της πολιτικής ηγεσίας; Τύποις εμφανίζεται πως είναι Αρχηγείο, διότι στο άρθρο 3 του νομοσχεδίου, μεταξύ άλλων, αναφέρεται: ‘Ο Υπουργός μεταξύ των άλλων ελέγχει τη δράση των σωμάτων και των υπηρεσιών του Υπουργείου...’. Σωστά ένας Υπουργός δεν μπορεί να έχει μόνο επιτελική αρμοδιότητα, πρέπει να έχει και το σχετικό έλεγχο, πλην όμως δεν ιδρύεται επιτελείο του Υπουργού. Όταν ο Υπουργός έχει ως αρμοδιότητα τη χάραξη της πολιτικής της δημόσιας τάξης στα πλαίσια της κυβερνητικής πολιτικής, αυτό πρέπει να γίνεται μέσα από ένα επιτελείο. Αντ' αυτού, αυτή η πολιτική θα χαράσσεται δια των σωμάτων και των υπηρεσιών, τουτέστιν ο Υπουργός θα έχει τη δυνατότητα παρέμβασης ανά πάσα στιγμή με τα σώματα και με τις υπηρεσίες»¹⁰.

Μπορεί το Αρχηγείο να μην ήταν ό,τι ακριβώς ονειρευόταν ο φασιστο-Μαρκογιαννάκης, έβαλε όμως πολλά λιθαράκια στο δρόμο για την πολυπόθητη αυτονομία. Τα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του 2000, οι μπάτσοι ξεκίνησαν να καταλαμβάνουν όλο και περισσότερο χώρο μέσα στην πόλη, έγιναν σαφώς πιο ορατοί (είτε λόγω των πεζών περιπολιών είτε λόγω της μόνιμης στρατοπέδευσής τους σε κεντρικά σημεία) και κατά συνέπεια αναβαθμίστηκαν σε οργανωτικό επίπεδο. Την ίδια στιγμή, άλλαξαν ακόμα και «εμφανισιακά»: οι στολές τους προσομοίαζαν σε εκείνες του στρατού, τα μπράτσα άρχισαν να φουσκώνουν στα γυμναστήρια και το στυλάκι του νταή μονιμοποιήθηκε στις σκατόφατσές τους. Φυσικά και δεν μας διακατέχει καμία διάθεση αναπόλησης των πρώτων «καλών πασοκικών χρόνων» της μεταπολίτευσης ούτε θεωρούμε ότι η ΕΛ.ΑΣ του τότε μοίραζε τριαντάφυλλα. Κάθε άλλο. Λέμε, ωστόσο, ότι μέσα στην εν λόγω δεκαετία η ΕΛ.ΑΣ μετασχηματίστηκε σε αυτό το μισο-στρατιωτικό, μισο-μαφιόζικο σώμα που είναι σήμερα και ταυτόχρονα άρχισε να αυξάνει τα μονοπώλιά της.

3) Δίπλα στο μονοπώλιο της βίας, το μονοπώλιο της κυκλοφορίας

Κατά τη γνώμη μας, πλάι στο μονοπώλιο της βίας προστέθηκε το μονοπώλιο της κυκλοφορίας. Για να το πούμε αλλιώς, με την αναδιάρθρωση της ΕΛ.ΑΣ το 2000, κομμάτι της οποίας ήταν και η σύσταση του Αρχηγείου, μπήκε μπροστά το σχέδιο «κατάληψης των πόλεων», που εξελίσσεται μέχρι σήμερα και μάλιστα με ρυθμούς και ένταση που κανένας δεν θα μπορούσε να διανοηθεί στις αρχές του 2000. Τότε, δηλαδή, που οι μπάτσοι άρχισαν να εξαπλώνονται σαν τα σπυράκια της ανεμοβλογιάς και οι κλούβες στάθμευαν για μήνες στο ίδιο σημείο (για την πάταξη της εγκληματικότητας και με στόχο τη διεξαγωγή των ασφαλέστερων ολυμπιακών αγώνων, φυσικά...). Και καθώς το ένα φέρνει το άλλο, από το 2004 και μετά όλο και πιο συχνά το κέντρο της πόλης αποκλειόταν από την αστυνομία· όλο και πιο συχνά για να διεξαχθεί μια πορεία οι μπάτσοι αποφάσιζαν να μην περνάει ούτε μύγα σε ακτίνα χιλιομέτρων για κάμποσες ώρες. Όλο και πιο συχνά επαναλαμβάνόταν στο μετρό το «εκπαιδευτικό μήνυμα» που μας ενημέρωνε ότι «καθ' υπόδειξη της αστυνομίας και για λόγους ασφαλείας» ο τάδε σταθμός θα παραμείνει κλειστός.

Έτσι, εντός της πόλης δημιουργούνταν για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα ζώνες όπου η πρόσβαση ήταν απαγορευμένη. Στις no man's land αυτές περιοχές,

Ο κύριος Οικονόμου με τα σιρττία του και με τα φαντάσματα του παρελθόντος να τον στοιχειώνουν. Ανατριχίλα...

η ΕΛ.ΑΣ γινόταν ο μόνος και απόλυτος κυρίαρχος. Μπορούσε (και μπορεί) να είναι απλά παρούσα, να κυνηγάει διαδηλωτές ή ακόμα ακόμα να φέρνει σε πέρας πογκρόμ κατά μεταναστών. Σε κάθε περίπτωση, το βέβαιο είναι ότι η ΕΛ.ΑΣ όλα αυτά τα χρόνια κλείνει τους δρόμους και κάνει τα κουμάντα της γιατί μπορεί· όχι γιατί «φοβάται το κίνημα ή τους εξωγήινους». Και μπορεί επειδή είναι αυτή που οργανώνει, επιτηρεί και διασφαλίζει τη διακίνηση (εργατικής δύναμης, ναρκωτικών, όπλων, κ.ά) στις τέσσερις άκρες του γαλανόλευκου οικοπέδου. Σε τελική ανάλυση, είναι ο μηχανισμός εκείνος που διεξάγει επιχειρήσεις μεγάλης κλίμακας, που αποκλείει ολόκληρα κομμάτια της πόλης, που ελέγχει και καταγράφει μαζικά χιλιάδες άτομα, που με τον ένα ή τον άλλο τρόπο διασφαλίζει ότι αυτό που πρέπει να μετακινηθεί, θα μετακινηθεί όπως πρέπει και τη στιγμή ακριβώς που πρέπει. Σαν να λέμε, εδώ έχουμε να κάνουμε με ένα είδος «εταιρίας ταχυμεταφορών» που δουλεύει σε 24ωρη βάση, με συντονισμό και πειθαρχία και μάλιστα χωρίς να υπόκειται σε συμβατικούς περιορισμούς (οι μπάτσοι δεν σταματάνε στα φανάρια, πηγαίνουν ανάποδα στους μονόδρομους, δεν τους πιάνει η κίνηση, κ.ο.κ). Ε, κι αν δεν πάει κάτι καλά κατά τη διακίνηση του προϊόντος 2-3 σφαίρες μπορούν να «λύσουν κάθε πρόβλημα». Τώρα, αν φάει και κανένας περαστικός καμιά αδέσποτη, τι να γίνει; Shit happens...

Αν, λοιπόν, δούμε τη διακίνηση ως παραγωγική διαδικασία που καθιστά την ΕΛ.ΑΣ «χρήσιμη και αναγκαία» ανά πάσα στιγμή, θα μπορέσουμε να καταλάβουμε ότι η «αποτελεσματικότητά» της δεν εξαρτάται αποκλειστικά και μόνο από τα όπλα της. Εξαρτάται και από το γεγονός ότι «είναι παντού». Και κάπως έτσι, σε κάθε γωνία έχει αστυνομία όχι κατά βάση για να σκοτώνει (σε αντίθετη περίπτωση δεν θα είχε μείνει ρουθούνη), αλλά γιατί στους δρόμους αυτής της πόλης (και της χώρας) εξελίσσεται μια παραγωγική, το ξαναλέμε, δραστηριότητα που έχει τεράστιο κύκλο εργασιών και αποτελεί τον βασικό τομέα στον οποίο εξειδικεύεται αυτή η μαφιόζοχώρα. Γι' αυτό και θεωρούμε ότι η πρόσφατη ιστορία της ΕΛ.ΑΣ είναι άμεσα συνδεδεμένη με τον μετασχηματισμό του ελληνικού κράτους σε ένα κράτος-μαφία. Γι' αυτό και ασχολούμαστε με την πάρτη της.

Σημειώσεις

¹ Σχετικά με τα πρόσφατα πλακώματα στο εσωτερικό του ελληνικού κράτους και την απομάκρυνση διαφόρων διοικητών της ΕΛ.ΑΣ, βλ., το κείμενο «Φασισμός και αντιφασισμός σήμερα, στη μαλακία, στη θεωρία και στην πράξη. Μέρος Δ': Το αντιφασιστικό κράτος», περιοδικό antifa, τ. 38, 10/2013.

² Χαράλαμπος Ζιανίκας, «Η αθέατη πλευρά της αστυνομίας», Γνώση 1992, σελ. 26.

³ Ζιανίκας, ό.π., σελ. 82.

⁴ Ζιανίκας, ό.π., σελ. 204.

⁵ Ζιανίκας, ό.π., σελ. 195.

⁶ Βλ., Απογευματινή της Κυριακής, 27/2/1994.

⁷ Ευάγγελος Στεργιούλης, «Η ελληνική αστυνομία κατά την περίοδο της μεταπολίτευσης, 1975-1995», διατριβή, Πάντειο 1999. Ο Στεργιούλης ήταν αστυνομικός διευθυντής με διδακτορικό στην Κοινωνιολογία.

⁸ Βλ., τη συνέντευξη του νέου τότε υπουργού Δημόσιας Τάξης στο Βήμα, στις 7/3/1999.

⁹ Ο εισηγητής του ΠΑΣΟΚ που ήταν τότε κυβέρνηση ήθελε οι μπάτσοι να αισθάνονται άνετα για να μπορούν να αποδίδουν. Βλ., τα πρακτικά της Βουλής από τη συζήτηση για το νομοσχέδιο με τίτλο «Αναδιάρθρωση υπηρεσιών Υπουργείου Δημόσιας Τάξης, σύσταση Αρχηγείου Ελληνικής Αστυνομίας και άλλες διατάξεις» που πραγματοποιήθηκε στις 20/1/2000.

¹⁰ Βλ., πρακτικά της Βουλής, ό.π.

Όσο υπάρχουν μπάτσοι, το Πάντειο θα υπάρχει

Τη στιγμή που το ελληνικό κράτος ξεκαθαρίζει ότι φράγκα δεν υπάρχουν για τα πανεπιστήμια κι ας πάει το καθένα να κόψει το κεφάλι του, ερωτήσεις του είδους «μα καλά αυτή η σχολή χρειάζεται;», «εκείνο το τμήμα, τι προσφέρει και θέλει και χρηματοδότηση;» ακούγονται από χίλιες πλευρές. Και δεν είναι λίγοι εκείνοι που διερωτώνται για ποιον ακριβώς λόγο συνεχίζει να υφίσταται ένα πανεπιστήμιο κοινωνικών και πολιτικών επιστημών. Ε, λοιπόν, το Πάντειο υπάρχει γιατί είναι κάτι σαν το «πνευματικό» everest της ΕΛ.ΑΣ. Μπορεί να μην προσφέρει σφολιάτες και φραπέδες, δίνει όμως την ευκαιρία σε αξιωματικούς να εκπονήσουν διδακτορικά, πραγματοποιεί έρευνες και ημερίδες για την «αντεγκληματική πολιτική», τροφοδοτεί το υπουργείο Προ.Πο με στελέχη και σε τελική ανάλυση συμβάλλει στην αναπαραγωγή της ΕΛ.ΑΣ. Αν αυτός δεν είναι επαρκής λόγος, ε τι να πούμε εμείς για την αχαριστία του κόσμου;

Παρακάτω, ακολουθεί ένα μικρό απόσπασμα από την περσινή ημερίδα «Πόλη, εγκληματικότητα και ανασφάλεια στην εποχή της οικονομικής κρίσης» που πραγματοποιήθηκε τον Γενάρη του 2013 από το μεταπτυχιακό πρόγραμμα της Εγκληματολογίας. Είχαν περάσει μόλις μερικές ημέρες από την εκκένωση των δύο καταλήψεων στην Αθήνα και το πανηγύρι περί «ανομίας» καλά κρατούσε. Στη συγκεκριμένη ημερίδα πήραν μέρος οι πάντες: από την αυτού εξοχότητα, κύριο Δένδια και τον δήμαρχο της πρωτεύουσας, Γιώργο Καμίνη, μέχρι την καθηγήτρια Εγκληματολογίας του Παντείου και υπάλληλο του υπουργείου Προ.Πο, Χριστίνα Ζαραφωνίτου, και τον πρώην υπουργό Προ.Πο και επίτιμο αρχηγό της ΕΛ.ΑΣ, Λευτέρη Οικονόμου. Το απόσπασμα είναι από την ομιλία αυτού του τελευταίου, αλλά θα ταίριαζε και σε οποιονδήποτε άλλο από τους συμμετέχοντες:

«Η ασφάλεια είναι αγαθό που συμβάλλει στην κοινωνική συνοχή, στο να αισθάνεται μια κοινωνία ότι μπορεί να δημιουργήσει χωρίς να φοβάται. Και σήμερα που η δημιουργία και η ανάπτυξη αποτελούν καθοριστικούς παράγοντες για την έξοδο της χώρας μας από την κρίση η εμπέδωση αισθήματος ασφάλειας είναι πιο αναγκαία από ποτέ.

Εξάλλου, τη δημόσια ασφάλεια, ως αγαθό, μόνο η Δημοκρατία μπορεί να την προσφέρει, να την εγγυηθεί και να την κατοχυρώσει. Μην ξεχνάμε, ότι οι δικτατορίες και τα καταπιεστικά καθεστώτα το πρώτο δικαίωμα που καταλύουν και το πρώτο αγαθό που αφαιρούν από τον λαό, είναι αυτό της ασφάλειας. (...) είναι ανάγκη στη χώρα μας να υπάρξει ένα εθνικό δόγμα εσωτερικής ασφάλειας, όπου η χώρα μας, η πατρίδα μας, να μπορεί να διαχειρίζεται αποτελεσματικά τόσο τις παραδοσιακές απειλές και κινδύνους όσο και τις νέες ασύμμετρες προκλήσεις που προέρχονται από ένα δραματικά συνθετότερο και ιδιαίτερα απρόβλεπτο εσωτερικό, διεθνές και περιφερειακό περιβάλλον.

(...) Δεν μπορεί 40 χρόνια μετά τη δικτατορία ή και άλλα τόσα από τον εμφύλιο η Ελληνική Αστυνομία σήμερα να ζει με τις σκιές και τα φαντάσματα του παρελθόντος.

Προφανώς, ο κύριος Οικονόμου είναι κι αυτός ανικανοποίητος και εξακολουθεί να ασφικτιά με τα «φαντάσματα του παρελθόντος». Να είναι, άραγε κολλητός του Μαρκογιαννάκη και να τα συζητάνε ή απλώς στην περίπτωση τους να ισχύει ότι τα «μεγάλα πνεύματα συναντώνται»;